ՆԵՐՍԷՍ ՄԵԾԻ ՎԱՐՔԻՑ ՄԻ ՊԱՏԱՌԻԿ

Երուսաղէմի Սուրբ Յակոբեանց վանքի ձեռագրերը քննելիս, բնականաբար ուշադրութիւն դարձրի նաեւ կազմերի մագաղաթեայ պահպանակների վրայ։ Պահպանակների թիւը շատ մեծ էր. բայց ինչպէս ամեն տեղ, գլխաւորապէս առնուած էին երկաթագիր Աւետարաններից։ Իրրեւ նորութիւն գտանք 8 կտոր Հին Կտակարանից, որ այլի են ընկնում իրենց ընտիր ընթերցուածներով եւ ամբողջովին արտագրելով՝ յարմար առթիւ պիտի հրատարակենք, ապա մաշտոցից, մեկնութիւններից եւ Սրբոց վարքերից հատուածներ եւ երկու թերթիկ Մեսրոպ երէցի անուամբ յայտնի Ներսէս Մեծի վարքից։

Զորս երեսը, փոքր դիրքով, պարունակում են 60 տող, որ ընագրի ձեւով արտագրած, այդպէս էլ տպագրում ենք։ Վարքի միակ հրատարակութիւնը Սոփերք Հայկականի Զ-րդ դրքոյկն է, որի հետ բաղդատեցինք մեր պատառիկը եւ գտանք այնքան խոշոր եւ բազմաթիւ տարբերութիւններ, որ անշանս չենք համարում նրա հրատարակութիւնը։

Մեր պատառիկը ներկայացնում է երկու հատուած. առաջի մասը պատմութիւն է. երկրորդը նախարարների ցանկը — լոկ անուններ։

Առաջի մասի մէջ, համեմատելով Սոփերքի էջ 29-30 (Վենետիկ, 1853) հետ, գտնում ենք 12 տարբեր ընթերցուած, երկուսը նոյն իսկ փոքրիկ պարբերութիւններ եւ ոչ թէ լոկ բառեր։ Սոփերքի մի էջը բաղկացած է 26 տողից։ Ձեռագրի կտորը մի էջից 3 տող պակաս է. եւ այդ 23 տողի մէջ 12 տարբերութիւն կայ։ Երկաթագրի ընթերցուածները, ընդհանուր առմամբ, գերազանցում են տպագրին եւ անկասկած հեղինակի բուն բնագրին են մօտենում։ Այս էլ պիտի ասել, որ մեր երկաթագիրը պատկանելով ԺԱ—ԺԲ դարուն, բաւական հեռու է բնագրի ժամանակից։ հետեւապէս գերծ չէ աղաւաղումներից, միայն ոչ այն չափով, ինչպէս բոլորագիր օրինակները են։

Ուշադրութեան արժանի է մանաւանդ երկրորդ մասը՝ նախարարների ցանկը։ Մեր պատառիկում պահուած են 50 անուն եւ այդքանի մէջ 26 տարբեր ընթերցուած կայ։ Դոցանից շատերը պահուած են տարբեր օրինակներում, որ Սոփերքի հրատարակողները իրրեւ ընթերցուածք տալիս են գրքի վերջին ծանօթութիւններում։

Ընթերցուածների տարբերութիւնները բաժանւում են այսպէս.

digitised by A.R.A.R.@

ա. Մեր Ձեռ. ունի իրեն միայն յատուկ ընթերցուածներ. 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 12, 13, 15, 19, 20, 21, 25 եւ 26.

բ. Մեր Ձեռ. համընկնում է ծանօթութեանց մէջ նշանակուած տարբեր ընթերցուածներին. 4, 7, 10, 11, 14, 16, 18.

գ. Մեր Ձեռ. աւելի ունի. 23.

Քանի որ առանձնապէս չենք պարապում նախարարների անուններով, հաստատապէս վճռել չենք կարող. որ ամեն մի դէպքում մեր Ձեռ. ընթերցուածն է ուղիղ, բայց նորա գերազանցութիւնը հրատարակած եւ ծանօթ բնագրերից ակներեւ է եւ բնագրի հրատարակութեան դէպքում պէտք է ՚ի նկատի առնուին

Մագաղաթեայ պահպանակ Ձեռ. Երուս. № 2156.

Մագաղաթ. 19×13'3. գրութիւն 9'5×7. երկրորդ թերթը պատռուած է ամբողջութեամբ 14×11. առաջի թերթի լուսանցքները կտրուած են 2 եւ 3 էջերը շատ լաւ են, իսկ 4 եւ 1. առաջի երկու տողերը չրեչով կպցրած լինելով բնագրին, եղծուել են

էջ 1.

(Ի)ջանէր ի լեռնէն սինայ (1) եւ
ընդ այն առաւել զարմացեալ
էին (2) տեսաւղքն եւ յետ այնր
սքանչելեաց (3) մեծ պատարա
գաւք եւ ընծայիւք ի յիշխա
նացն յունաց. եւ ի կաթուղ
իկոսէն (4) Ներսէսէ եւ (5) եղանե
լին ի ճանապարհ. զաւրքն հա
յոց՝ քահանայապետին իւ
րեանց սրբոյն Ներսիսիւ եւ
այլ եպիսկոպոսաւքն՝ եւ իշ
խանաւքն հանդերձ զաւր
աց հայոց. յղարկեալք ի
Նոցանէ (6). իսկ աշխարհն
հայոց՝ (7) եւ յունաց՝ եւ ասորոց

---

(1) Ս. Որպէս զնախամարգարէին Մովսէսի ի լերինն. (2) Ս. զարմանային. (3) Ս. սքանչելեացս. (4). յիշխանացն յունաց եւ յերանելւոյ եպիսկոպոսէն. (5) Ս. եւ չիք. (6) Ս. սրբոյն... ի Նոցանէ չիք. (7) Ս. հայոց չիք.

digitised by A.R.A.R.@

էջ 2.

եւ այդ սահմանքն (8) որ լսէին զը
սքանչելիսն որ եղեւ ի վերայ
մեծին Ներսիսի, ելեւելս առ
նէին ընդ առաջ նորա (9)․ ասե
լով թէ այրս այս այն է որ հոգ
ին սբ աղաւնակերպ երեւմամ
բ (10) յայտնեաց զսա քահանա
յապետ ճշմարիտ (11)․ եւ բա
զում բորոտք եւ հաշման
դամբք, եւ ախտաժետք եւ
այսահարք բերէին առաջի
նորա․ եւ գտանէին 'ի նմա
նէն (12) առողջութիւ եւ ամե
նայն ազգ երանի տային աշ
խարհիս հայոց վասն նորա —

էջ 3.

Փառաքնունի՛ք․ Տաշրացի՛ք․
Ուրծեա՛յք․ Մանդակունի՛ք․
Տա՛յք․ Մեղխոենայք (13)․
Դաշտակարի՛նք (14)․ Բասե՛նք․
Ծաղկունի՛ք․ Մամիկոնք
երկրո՛րդք (15) ․ Փերեժունիք (*)․
Մլքեա՛նք (16)․ Բագուա՛նք․
Աշտայե՛նք (17)․ Արեզունի՛ք․
Հաշտեա՛նք (18)․ Սահառունի՛ք․
Աշխադարեա՛նք (19)․ Գնունի՛ք․
Համազգունի՛ք․ Ակեա՛յք․
Վիժունի՛ք․ Առավոունիք (20)

---

(8) Ա․ սահմանք․ (9) Ա․ առնէին զհետ նորա․ զի օրհնեցին 'ի նըմանէ․ եւ գային ընդառաջ նորա ասելով․ թէ Այս այն այր է․ (10) Ա․ երեւմամբ չիք․ (11) Ա․ ճշմարիտ քահանայապետ․ (12) Ա․ ի նմանէ․ (13) Ա․ Մեխիտեանք․ (14) Ա․ Դաշտկարինք․ (15) Ծ․ երկրորդ․ (*) «Փերոժունիքս»ի ո-ն եղծել է ինքը գրիչը․ (16) Ա․ Տլքեանք․ (17) Ա․ Աշտոցեանք․ (18) Ա․ Խաղտեանք․ (19) Ա․ Աշխադորեանք․ (20) Ա․ Առավոտունիք․

digitised by A.R.A.R.@

Շահառապետաց (21)։
Տայթրունիք (22)։ Վահանա
ճիրապետաց (23)։ Վարագասա

Եղ Վ.

Կեանք՝ ըղձ - - նք (եղծուած)
Աշրունի՛ք՝ Քեւոնեա՛նք (24)։
Մարգազեան՛ք՝ Լեկան
սեա՛նք (25)։ Խորձեա՛նք (26)։ Ձայ
նակա՛նք (27)։ Համրուրժեա՛նք (28)։
Կորինթեա՛նք (29)։ Բղնունի՛ք (30)։
Կղընդունիք (31)։ Զարեհա
բուա՛նք (32)։ Տարուբերարե
ա՛նք (33)։ Հերուա՛նք (34)։ Մեհրու
նի՛ք՝ Սպհունի՛ք (35)։ Քաղաքա
պե՛տք՝ Բուուչեա՛նք (36)։ Սպ
անդունի՛ք՝ Արտաշատե
անք՝ Որսապե՛տք՝ Ար
քածայտեա՛րք (37)։ Պարխ
պարունի՛ք՝ Ռափսեա՛նք (38)։

ՄԵՍՐՈՊ ՎՐԴ.

---

(21) Ս. Շահռապետք. (22) Ս. Տայթրունիք. (23) Ս. Ձանահճիրապետք. (24) Ս. Քառեանք. (25) Ս. Լեկանդեանք. (26) Ս. Խորձենիք. (27) Ս. Ձինականք. (28) Ս. Համուծեանք. (29) Ս. Կորթեանք. (30) Ս. չիք. (31) Ս. Կղունդիք. (32) Ս. Զարկւհանք. (33) Ս. Տուրբերանեանք. (34) Ս. Բժունիք. (ակլի) Տփխունիք. (35) (կարող է նաև) Ոպհունիք. Ս. չիք. (36) Ս. Կայուչեանք. (37) Ս. Արքածոց տէարք. (38) Ս. վերջի 2 անունը յետ ու առաջ. Պարսպունիք ընթերցուածով։

digitised by A.R.A.R.@